

FORLIGSINSTITUTIONEN

I

ARBEJDSSTRIDIGHEDER

INDBERETNING 2015, 2016 og 2017

Forligsinstitutionen

Sankt Annæ Plads 5

1250 København K

Forligsmænd, mæglingmænd og sekretærer

Forligsmænd:

Fhv. højesteretsdommer Asbjørn Jensen (formand 2015)

Rigsadvokat Ole Hasselgaard (formand fra 01.01.2016)

Fhv. vicepræsident i Sø- og Handelsretten Mette Christensen

Fhv. rigspolitichef Torsten Hesselbjerg (stedfortrædende forligsmand 2015 – forligsmand fra 01.01.2016)

Landsdommer Tine Vuust (stedfortrædende forligsmand fra 01.01.2016)

Mæglingmænd:

Fhv. landsdommer Bent A. Østerborg

Landsdommer Ejler Bruun

Fhv. advokat Ole Stig Andersen

Fhv. dommer Jørn Andersen

Ankechef Lisbet Jensen

Dommer Sanne Bager

Statsadvokat Lennart Lindblom

Direktør Lisbeth Lollike (fra 01.01.2016)

Landsdommer Tine Vuust (2015)

Sekretærer:

Fhv. ankechef Birger Stein Christensen (Ledende sekretær til 31.07.2017)

Chefkonsulent Birgitte Kjelgaard Andersen (Ledende sekretær fra 01.08.2017)

Specialkonsulent Anders Østergaard

1. Indledning

Forligningsinstitutionen blev etableret i 1910 og har til opgave at bistå ved interessekonflikter på arbejdsmarkedet.

Interessekonflikter foreligger når overenskomster er opsagt og skal fornyes. Interessekonflikter foreligger endvidere når der rejses krav om overenskomst på et område, hvor der ikke tidligere har været en overenskomst.

Forligningsinstitutionen har således til formål at hjælpe arbejdsmarkedets parter med at afslutte overenskomster uden arbejdsretslige konflikter.

Denne beretning dækker årene 2015, 2016 og 2017.

Overenskomstforhandlingerne i Forligningsinstitutionen er traditionelt opdelt i følgende hovedområder:

- LO/DA overenskomsterne på det private arbejdsmarked
- Det offentlige område (staten, regionerne og kommunerne)
- Det grønne område (landbruget, gartnerierne, skovbruget og mejerierne)

Herudover er der en række forhandlinger af enkelte brancheoverenskomster og enkeltstående overenskomster, der forhandles særskilt inden for ovennævnte hovedområder.

I 2015 blev der fornyet overenskomster på det offentlige arbejdsmarked og det grønne arbejdsmarked. I 2017 blev overenskomsterne på DA-LO området fornyet.

2. Det offentlige område (stat, regioner og kommuner) 2015

Forhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked havde i 2013 været konfliktfyldte. De offentlige arbejdsgivere lockoutede 67.000 kommunalt og statsligt ansatte lærere. Efter 27 dages konflikt med lukkede skoler vedtog Folketinget en lov, der fastsatte væsentligt nye arbejdstidsregler for lærerne.

I de offentlige overenskomstforhandlinger er der et hierarki, hvor staten kommer først med et forlig, der i vidt omfang lægger niveauet for resultatet på det regionale og det kommunale område. I 2015 lykkedes det at indgå 3-årige forlig på alle offentlige områder: Staten, regionerne og kommunerne.

Som i overenskomstårene 2011 og 2013 var der tale om økonomisk smalle forlig, men forligene i 2015 forventedes at give stigning i de offentligt ansattes realløn i alle tre overenskomstår.

Der blev indgået forlig på det **statslige** område den 6. februar 2015 med lønstigning på 4,5 procent over perioden indtil 2017. Forliget omfattede ikke de statsansatte lærere.

Den 16. februar 2015 blev der indgået forlig på det **kommunale** område med lønstigning på 5,42 procent over 3 år. Der blev ikke ændret i arbejdstidsreglerne for lærerne, men der blev enighed om et papir med en fælles forståelse om arbejdstid, der blandt andet nævner mulighederne for at indgå lokale aftaler i de enkelte kommuner om arbejdstid – og nævner, at planlægningen skal give mulighed for tid til forberedelse. Lærernes Centralorganisation kunne derfor anbefale forliget.

Den 23. februar 2015 blev der indgået aftale på det **regionale** område med samlede lønstigninger på 5,39 procent over de 3 år.

Først den 11. marts 2015 lykkedes det at få forlig vedrørende de statsansatte lærere. Også her var der et fælles papir om forståelse af reglerne om arbejdstid. Finansministeriet var ikke begejstret for det kommunale forligs forståelsespapir om arbejdstid, men det endte med et papir om arbejdstid, der var tæt på papiret på det kommunale område. Alle forligene blev godkendt. Forligsinstitutionen var ikke inddraget i forhandlingerne.

3. Det grønne område 2015

Forhandlingerne i 2015 omhandlede overenskomsterne inden for gartnerier, landbrug og skovbrug.

Forligsinstitutionen var inddraget i forhandlingerne af overenskomsterne mellem GLS-A (arbejdsgiverne) og 3F (lønmodtagerne). Der var især uenighed om arbejdsgivernes ønske om lavere elevløn og lønmodtagernes ønske om kædeansvar ved arbejdsgivernes anvendelse af underentreprenører (social dumping).

Forligsmanden måtte udsætte de varslede arbejdsstandsninger i 2 uger.

Der blev i udsættelsesperioden indgået forlig hos forligsmanden. Der var tale om et økonomisk smalt forlig, der svarede til resultatet på det store private arbejdsmarked i 2014.

Forligsmand: Ole Hasselgaard

Sekretær: Birger Stein Christensen

4. LO/DA overenskomsterne på det private arbejdsmarked 2017

Der er tale om ca. 600 overenskomster på det private arbejdsmarked. Langt de fleste af overenskomsterne er indgået mellem parter, der begge hører under hovedorganisationerne LO og DA. For en del overenskomsters vedkommende er det kun den ene part, der hører under LO eller DA.

LO og DA havde også ved denne overenskomstsituation indgået en klimaaftale om forhandlingsforløbet - bl.a. om, at det skulle tilstræbes, at parterne anvendte samme statistiske materiale som grundlag for forhandlingerne.

Alle overenskomster blev opsagt med virkning fra den 1. marts 2017.

Det er DA's krav til forhandlingerne, som er accepteret af LO, at de første forlig under de samlede forhandlinger om fornyelse af marts-overenskomsterne er Industriens Overenskomst (mindstelønsoverenskomst for faglærte og ikke - faglærte) og Industriens Funktionæroverenskomst. Disse to overenskomster gælder for ca. 6.000 virksomheder og 230.000 lønmodtagere. På arbejdsgiverside er Dansk Industri overenskomstpart, mens forhandlingerne på lønmodtagersiden foregår i forhandlingsfællesskabet CO-Industri.

Aftalen på Industriens Overenskomst giver en ramme for, hvad der kan forventes aftalt på alle minimalløns- og mindstebetalingsoverenskomster. Alle overenskomstforlig bliver fra arbejdsgiverside indgået med forbehold for forligets godkendelse i DA's hovedbestyrelse, hvor Dansk Industri har 50 pct. af stemmerne. I den forbindelse vurderes det, om de forelagte forlig holder sig inden for rammen fra industriforligene.

På normallønsområdet, der for tiden omfatter ca. 18 % af de omfattede lønmodtagere, er det en af chaufføroverenskomsterne, der traditionelt lægger rammerne for, hvad der kan forventes aftalt på normallønsoverenskomsterne. Denne overenskomst ("Fællesoverenskomsten") er indgået mellem Dansk Industri og med 3F Transport på lønmodtagersiden.

Den 12. februar 2017 blev der indgået **forlig på Industriens Overenskomst og Industriens Funktionæroverenskomst**, og der var hermed lagt rammerne for de andre overenskomster på minimalløns- og mindstebetalingsområderne. Forliget blev indgået uden Forligsinstitutionens medvirken. Forliget er treårigt, og det blev alle senere forlig af marts-overenskomster tilsvarende.

Den reelle løndannelse på disse områder sker ved årlige forhandlinger ude på den enkelte virksomhed. På Industriens Overenskomst er der mindstebetalingssatser, og der sker som udgangspunkt individuelle lønforhandlinger på den enkelte virksomhed eller med tillidsrepræsentanten. Mindstebetalingssatserne blev forhøjet med 2,00 kr. i 2017 pr. 1. marts i hvert af de tre overenskomstår. Det er et højere niveau end i forliget i 2014, hvor der årligt var tale om en stigning på hhv. 1,35 kr., 1,65kr. og 1,80 kr. Funktionæroverenskomsten indeholder ikke lønsatser - her sker løndannelsen ved individuelle aftaler mellem virksomheden og den enkelte funktionær.

Det blev aftalt, at Industriens Kompetenceudviklingsfond kan støtte aftalt uddannelse på en række områder, bl.a. ved løft fra ufaglært til faglært. Fritvalgskontoen løftes gradvist fra 2 pct. til 4 pct. i overenskomstperioden. Seniorordning, hvor fritvalgskonto og pensionsbidrag kan anvendes til køb af fridage fra 5 år før folkepensionsalder og en række forbedringer for børnefamilier. Regler om systematisk overarbejde, hvor virksomheder med varierende produktionsbehov kan varsle overarbejde op til 1 time daglig og op til 5 timer ugentligt, hvis der ikke kan opnås lokalaftale.

Der var varslet konflikt til ikrafttræden den 1. marts 2017.

Forligsmanden udsatte den 22. februar 2017 de varslede konflikter i 2 uger.

Da det ikke var lykkedes **DI og 3FTransport** selv at blive enige om den toneangivende **fællesoverenskomst** på normallønområdet, fortsatte forhandlingerne hos forligsmanden den 2. marts 2017. Der blev den 4. marts 2017 opnået enighed om vilkårene for en fornyelse af overenskomsten. Selve overenskomsten dækker 8.000 ansatte og danner grundlag for de øvrige transportoverenskomster med i alt 35.000 ansatte.

Normallønnen blev aftalt hævet med 2,50 kr. pr. 1. marts i hvert af de tre overenskomstår.

Endvidere blev der aftalt ændringer, svarende til industriforliget, dvs. bl.a. seniorordning, uddannelse, familiepakke og systematisk overarbejde. Endvidere bedre værn mod løndumping.

Der var enighed om et fælles papir, hvor DI og 3FTransport opfordrede regeringen til at ændre godskørselsloven. Det blev senere under de centrale forhandlinger aftalt indsat i mæglingsforslaget som bilag.

Herefter var rammerne lagt for de øvrige normallønsoverenskomster.

På **byggeområdet** med ca. 80.000 ansatte var der sammenbrud i forhandlingerne mellem 3F's Byggegruppe og Dansk Byggeri. Parternes forhandlere var blevet enige, men forbundets forhandlingsudvalg stemte nej, da der ikke var afgørende tiltag mod social dumping.

Forligsmanden overtog forhandlingerne den 4 marts 2017. Efter 24 timers forhandlinger blev der den 8. marts 2017 opnået enighed om en ny aftale, hvor indsatsen mod social dumping trådte tydeligere frem.

På det øvrige byggeområde var der sammenbrud i forhandlingerne mellem **Malerforbundet** på den ene side og hhv. Danske Malermestre og Dansk Byggeri på den anden side. Forligsmanden indkaldte til forhandling den 15. marts 2017, og det lykkedes at opnå et forlig den 17. marts 2017.

Efter sammenbrud i forhandlingerne mellem DI og 3F om **Serviceoverenskomsten**, der omfatter 74.000 ansatte i den private rengøringssektor, overgik forhandlingerne til forligsmanden. Hovedproblemet var et krav om, at de ansatte skulle bevare deres lønanciennitet ved ansættelse i tilsvarende virksomheder, herunder når nyt firma vinder et udbud. Der blev forlig den 11. marts 2017.

På **VVS-området** mellem arbejdsgiverforeningen Tekniq og forbundene Blik og Rør og Dansk Metal var det som i 2012 og 2014 et ultimativt krav fra arbejdsgiverne at få ændret de såkaldte værnebestemmelser i overenskomsten. Bestemmelserne giver forbundet adgang til selv at lave en kontrolopmåling af et stykke akkordarbejde, hvis medarbejderen hævder, at arbejdet er sat af arbejdsgiveren til en pris, der er væsentlig billigere, end det bør efter prislisterne. Dette kan udløse efterbetaling.

Arbejdsgiverne ønsker mulighed i overenskomsten for lokalt at aftale en anden form for akkord (enkeltmandsakkord), så der bliver større fleksibilitet. Forbundet ville ikke ændre reglerne, som man også så som en garant mod social dumping på området.

Den manglende enighed om en samlet fornyelse af overenskomsten medførte, at arbejdsgiverne – som i 2012 og 2014 – ikke ville acceptere en isoleret justering af satserne i Rørprislisten via mæglingsforslaget.

Forligsmanden var inddraget i forhandlingerne i flere omgange både under de decentrale forhandlinger, ved overgangen til centrale forhandlinger og under de centrale forhandlinger om mæglingsforslagets indhold. Det lykkedes ikke at opnå et forlig, men under de centrale forhandlinger med hovedorganisationerne blev overenskomstparterne inddraget igen, og det lykkedes her at opnå enighed med DA og LO om en tekst vedrørende værnebestemmelsen (nedsættelse af arbejdsgruppe) og regulering af Rørprislisten i 2017 og en mulighed for yderligere regulering i 2018 og 2019, hvis der inden da blev opnået enighed om en anden form for akkord.. Den blev indsat som bilag i mæglingsforslaget under området for overenskomster uden forlig.

På overenskomsten for **hotel-, restaurant- og turistområdet** mellem HORESTA og 3F var det et ultimativt krav fra HORESTA at få fjernet en overenskomstbestemmelse, der indebærer, at virksomheder, der udmelder sig af HORESTA, fortsat er bundet af hovedoverenskomsten og kommende ændringer af denne. En række større hotelkæder havde i 2013 meldt sig ind i Dansk Erhverv. En faglig voldgift havde fastslået, at de fortsat var bundet af overenskomsten.

Forligsmanden var inddraget første gang den 2. marts 2017. Der var som på VVS-området løbende forhandlinger hos forligsmanden under de decentrale forhandlinger, ved overgangen til de centrale forhandlinger og under de centrale forhandlinger. Det lykkedes ikke at opnå enighed.

På **slagteriområdet og det fødevarerindustrielle område** mellem Dansk Industri og NNF var det et problem, at arbejdsgiverne ikke fandt industriforligets aftale om systematisk overarbejde relevant. De ønskede en anden form for fleksibilitet som modydelse for samme forbedringer som i industriforliget. Forligsmanden forhandlede i flere omgange med parterne, senest 17. marts 2017, men det lykkedes ikke at opnå enighed.

Allerede den 28. februar 2017 havde forligsmanden første møde om **frisøroverenskomsten** mellem Danske Frisørmestre og Serviceforbundet. Arbejdsgiverne ønskede billigere overførsel af lønstigninger til området og en ophævelse af en bestemmelse, der kun i meget begrænset omfang tillod mestre at gå sammen om en virksomhed.

Forligsmanden forhandlede i flere omgange – senest lige før de centrale forhandlinger. Det lykkedes imidlertid ikke at opnå forlig.

Forligsmanden **rådførte sig løbende med LO og DA** under forløbet med de decentrale lønforhandlinger – første gang den 10. februar 2017 - og det var på baggrund af denne rådførelse, at forligsmanden relativt længe nøjedes med at opfordre parter, der ikke kunne blive enige, til at fortsætte bestræbelserne selv og alene indkaldte de parter, der direkte anmodede om forligsmandens hjælp. Først den 3. marts 2017 blev det udmeldt, at alle forhandlinger foregik i Forligsinstitutionens regi og inden for forligsmandslovens rammer. Det betød, at Forligsinstitutionen derefter havde ansvaret for den overordnede styring af det samlede forhandlingsforløb.

Ved udløbet af udsættelsesperioden var der endnu ikke indledt centrale forhandlinger om vilkårene for en fornyelse af de overenskomster, hvor der ikke var forlig. Forligsmanden udsatte derfor den 13. marts 2017 konflikten i yderligere 2 uger efter forinden - som krævet i forligsmandsloven - at have rådført sig med de øvrige forligsmænd.

Forligsmanden udsendte under forløbet 8 **pressemeldelser**, 2 udsættelsesbreve, udkast til mæglingforslag, mæglingforslag og samlet afstemningsresultat.

I to af pressemeldelserne blev parterne anmodet om en **status** senest hhv. den 10. og 16. marts 2017 for forhandlingerne. I forbindelse med indkaldelsen af den seneste status oplyste forligsmanden, at alle parter, der ikke havde opnået enighed, ville blive indkaldt til forhandlinger i Forligsinstitutionen.

Forligsmanden inddrog under forløbet **mæglingmænd**, og de øvrige forligsmænd, til at mægle i samtlige overenskomster uden forlig under de decentrale forhandlinger. Det skete i forbindelse med de indkomne status for forhandlingerne – specielt i forbindelse med status den 16. marts 2017. Her var der forhandlinger i døgndrift i dagene 15. - 18. marts 2017 med anvendelse af samtlige møderum i Arbejdsmarkedets Hus.

Den 19. marts 2017 kl. 16 indledte forligsmanden centrale forhandlinger med LO og DA om mulighederne for fremsættelse af et mæglingforslag med vilkårene for de overenskomstområder, hvor der ikke var blevet opnået enighed ved de decentrale forhandlinger.

Under forløbet med de centrale forhandlinger var der decentrale forhandlinger i Forligsinstitutionen på et par områder med ekstraordinære problemer (Bilfærgerne/Co-Søfart og CSC/PROSA-SAS).

Den 24. marts 2017 kl. 7 om morgenen sagde LO og DA ja til et udkast til **mæglingforslag** fra forligsmanden, og resultatet blev efter forelægning for hovedorganisationernes forhandlingsudvalg offentliggjort ved middagstid samme dag.

Det var lykkedes at opnå forlig om fornyelse af overenskomster, der omfattede ca. 92 % af de berørte lønmodtagere.

Skitsen indeholdt bl.a. følgende for de områder, hvor der ikke var opnået enighed:

- Lønstigninger svarende til stigningerne på de indgåede forlig.
- De ændringer, der var gennemgående i de store forlig om bl.a. bedre forhold for børnefamilier og seniorer, forbedret fritvalgsordning, ændrede regler om indsigt i arbejdsgivernes brug af vikarer og underleverandører, bedre uddannelsesmuligheder og systematisk overarbejde.

Umiddelbart efter fremsættelsen af mæglingsskitsen indkaldte Forligsinstitutionen en lang række parter til forhandlinger den 26. og 27. marts 2017. Det drejede sig om en lang række virksomhedsoverenskomster, hvor virksomhederne ikke var medlemmer af en organisation under Dansk Arbejdsgiverforening.

De fik alle tilsendt den fremlagte skitse, og de skulle nu forholde sig til, om de kunne acceptere skitsens bestemmelser for de ikke forligte overenskomster, eller om de ønskede at forhandle en anden løsning i Forligsinstitutionen. For en dels overenskomsters vedkommende skulle det afklares, om arbejdsgiveren var blevet frigjort fra overenskomsten.

Mæglingsforslaget blev herefter fremsat den 27. marts 2017 og sendt til afstemning.

Der var tale om et **sammenkædet mæglingsforslag**, hvor alle overenskomstfornyelser sendes til afstemning under ét, og hvor det er det samlede resultat, der gælder for alle, uanset om enkelte områder stemmer anderledes end det samlede resultat.

Mæglingsforslaget omhandlede således alle de indgåede forlig ved decentrale forhandlinger samt bestemmelser for forlængelse af de overenskomster, hvor der ikke blev opnået forlig.

Afstemningsforslaget forelå den 20. april 2017.

Resultatet blev vedtaget med 57,2 % ja stemmer af lønmodtagerne. På arbejdsgiversiden var det 100 %, der stemte ja.

Malerforbundet, NNF, 3F og Jernbaneforbundet havde et flertal for nej.

Stemmeprocenten var denne gang 51,8 %. I 2012 var stemmeprocenten kun 29 %, og i 2014 37,7 %, så der er tale om en markant forbedring.

Forligsmand: Ole Hasselgaard

Sekretær: Birger Stein Christensen

5. Danmarks Apotekerforening – Pharmadanmark (2015)

Forlig

Forligsmand: Asbjørn Jensen

Sekretær: Birgitte Kjelgaard Andersen.

6. Nordisk Film Bio – 3F Medie (2015)

Forlig.

Forligsmand: Torsten Hesselbjerg

Sekretær: Birgitte Kjelgaard Andersen.

7. Nordisk Film Bio – 3F (café) (2015)

Forlig.

Forligsmand: Torsten Hesselbjerg

Sekretær: Birgitte Kjelgaard Andersen.

8. Producentforeningen – FAF (2015-16)

Ikke forlig.

Forligsmand: Ole Hasselgaard

Sekretær: Birger Stein Christensen/Birgitte Kjelgaard Andersen

9. Norske Veritas – VEFF (2016)

Forlig.

Forligsmand: Mette Christensen

Sekretær: Anders Østergaard.

10. TIO Teatrenes Interesseorganisation - Dansk Skuespillerforbund (2017)

Forlig efter møde i Forligsinstitutionen

Forligsmand: Tine Vuust

Sekretær: Anders Østergaard

11. Danske Slagtemestre – Fødevareforbundet NNF (2017)

Forlig.

Forligsmand: Tine Vuust

Sekretær: Anders Østergaard

12. Danmarks Radio – diverse forbund 7 overenskomster (2017)

Forlig

Forligsmand: Mette Christensen

Sekretær: Birgitte Kjelgaard Andersen

13. Cimber/City Jet – Flybranchens Personale Union (2017)

Forlig

Forligsmand: Ole Hasselgaard

Sekretær: Birger Stein Christensen.

28. februar 2018

Birgitte Kjelgaard Andersen

Forligsinstitutionen